

Klavírní mág

4. 4. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

|| | | | | janáčkova
| | | | | filharmonie
| | | | | ostrava

OSTRAVA!!!

program:

György Ligeti

Lontano

12´

Petr Iljič Čajkovskij

Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23

34´

Allegro non troppo e molto maestoso. Allegro con spirito

Andantino semplice. Prestissimo

Allegro con fuoco

/přestávka/

Ferenc Liszt

Preludia, symfonická báseň č. 3

15´

Béla Bartók

Podivuhodný mandarín, suite z baletu op. 19

19´

účinkují:

Federico Colli – klavír

Janáčkova filharmonie Ostrava

Risto Joost – dirigent

György Ligeti (1923–2006) byl maďarsko-židovské národnosti, narodil se však v Rumunsku a po většinu svého tvůrčího života byl občanem Rakouska, kam roku 1956, po sovětské vojenské intervenci do Maďarska, emigroval. Před tím vystudoval skladbu na Lisztově hudební akademii v Budapešti a po absolutoriu roku 1949 zde až do svého odchodu na západ působil jako pedagog hudební teorie. Coby skladatel byl v mládí inspirován odkazem Bély Bartóka a v Rakousku jej začaly fascinovat kompoziční techniky vycházející z dodekafonie (především serialismus Antona Weberna), byli mu blízcí představitelé darmstadtské skladatelské školy i elektroakustická hudba. Velmi záhy se však vydal vlastní originální cestou, plnou nejrůznějších experimentů zejména se zvukovostí, jejímž vrcholem je jeho jediná opera (sám autor ji označuje termínem anti-anti opera) *Velký kostlivec* (1977). V dalším tvůrčím období se pak častěji navracel k tonalitě.

Ligetiho orchestrální skladba *Lontano* pochází z roku 1967 a je napsána technikou, kterou sám autor označoval jako „mikropolyfonie“. Tu nacházíme hned v několika Ligetiho skladbách a spočívá v rozdělení orchestru na malé jednotky, které postupně, jako v kánonu, hrají předepsané hudební motivy, přičemž tempa jednotlivých hlasů nemusí být shodná. Pro *Lontano* je charakteristický líný pohyb táhlých tónů, úzká harmonie a nástrojová hra v extrémně vysokých či naopak hlubokých polohách. Příznivci americké kinematografie mohou tuto skladbu znát např. z thrilleru *Prokletý ostrov* režiséra Martina Scorseseho z roku 2010.

Vrcholný představitel ruského hudebního romantismu **Petr Iljič Čajkovskij** (1840–1893) pracoval po studiu práv ve státních službách, ovšem brzy pochopil, že jeho srdce a nesporný talent jej táhnou k hudbě. Zahájil proto vzdělávání u Antona Grigorjeviče Rubinštejna na petrohradské konzervatoři, kterou absolvoval roku 1865. V té době již Rubinštejnov mladší bratr Nikolaj intenzivně pracoval na pozvednutí hudebního života v Moskvě, která tehdy za výstavním a moderním Petrohradem v mnoha ohledech pokulhávala. Teprve díky Nikolaji Rubinštejnovi se zde začaly konat pravidelné symfonické koncerty. Jiným důležitým činem Nikolaje Grigorjeviče bylo přetvoření hudebních kurzů místní pobočky Ruské hudební společnosti v plnohodnotné konzervatorní vzdělávání. K výuce na svém ústavu povolal přední ruské interprety a vedení teoretických předmětů bylo svěřeno právě Čajkovskému. Ačkoliv mu učitelské působení nepřinášelo radost a bylo pouze prostředkem finančního zajištění začínajícího skladatele, který na zasloužený úspěch teprve čekal, postupoval ke svým úkolům velmi zodpovědně. Pro své studenty např. přeložil z němčiny knihu Rady mladým muzikantům Roberta Schumanna a vytvořil vlastní učebnici s názvem Příručka k praktickému studiu harmonie, podle níž se ještě dlouho poté na ruských konzervatořích učilo. Mezi jeho významné žáky patřil např. skladatel Sergej Tanějev nebo dirigent a klavírista Alexandr Siloti.

Jedenáctileté pedagogické působení na moskevské konzerva-

toři představuje pro mladého skladatele životně ne zcela šťastnou, z hlediska tvorby však důležitou etapu. V té době napsal mj. pět oper včetně Evžena Oněgina, čtyři ze svých celkově šesti symfonií, balet Labutí jezero a také proslavený Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23. Ten vznikl v letech 1874–75 a je věnován německému skladateli, klavíristovi a dirigentovi Hansi von Bülowovi. Po stručné introdukci skladbu otevírá notoricky známé monumentální téma hrané smyčci za akordického doprovodu klavíru. První věta je vystavěna sonátově s rozsáhlou sólovou kadencí a pro Čajkovského typicky majestátní kodou. Pomalou druhou větou začíná téma exponované sólovou flétnou, čímž autor předznamenává celkově selankově pastorální vyznění této části. Závěrečná věta má formu ronda a její úderné hlavní téma vychází z ukrajinské lidové písně, kterou Čajkovskij zaslechl ve vesnici Kamjanka, v dnešní České oblasti Ukrajiny, kde často pobýval u své sestry.

Po dopsání jeho vůbec první koncertantní skladby čekalo Čajkovského velké zklamání. Skladbu totiž dal k posouzení svému šéfovi Rubinštejnovi. Ten ji však shledal banální, nenápaditou a zcela nehodnou provozování. Rubinštejnův zdrcující odsudek skladatele vyděsil, nicméně úspěšná premiéra 25. října 1875 v Bostonu s Hansem von Bülowem u klavíru a první ruské provedení o pár týdnů později v Petrohradu jej uklidnilo. Dokonce i sám Rubinštejn vzal nakonec koncert na milost, a navíc se stal častým interpretem tohoto dodnes mimořádně oblíbeného díla.

Představitel německého hudebního romantismu **Ferenc Liszt** (1811–1886) se narodil v dnešním Maďarsku, kde prožil rané dětství. Pod vedením otce se učil hrát na klavír a činil takové pokroky, že již v devíti letech pravidelně koncertoval a komponoval skladby drobných forem. V roce 1821 odešel s otcem do Vídně, kde studoval hru na klavír u Carla Czernyho a skladbu u Antonia Salieriho. O dva roky později se usadil v Paříži (1823–35). Tam na něj mocně zapůsobila virtuózní houslová hra Niccoly Paganiniho, který se mu stal vzorem v interpretaci i skladbě. Kvůli skandálu způsobeném vztahem s hraběnkou Marií d'Agoult však musel z Paříže odjet; zakotvil nakrátko ve Švýcarsku a poté vedl život cestujícího klavírního virtuosa. V letech 1848–59 působil jako kapelník ve Výmaru. Dirigentské povolání posunulo Lisztovu pozornost od kompozice klavírních děl ke skladbám symfonickým. I Výmar však musel kvůli skandálu z nelegitimního vztahu opustit a odjel do Říma, kde přijal nižší svěcení. Závěr života strávil v Bayreuthu u dcery Cosimy a svého zetě, skladatele Richarda Wagnera.

Ferenc Liszt ustanovil hudební formu symfonické básně a zároveň zavedl samotný termín k jejímu označování. Liszt i jeho pokračovatelé chápali symfonickou báseň jako jednovětou orchestrální skladbu, jež sleduje předem daný program; takové dílo tedy pomocí hudebních výrazových prostředků líčí určitý příběh, přírodní scénérii nebo kupříkladu duševní rozpoložení člověka. O symfonické básni Preludia z roku 1854 však můžeme

hovořit jako o programní skladbě jen s určitými výhradami. Toto dílo bylo totiž původně zamýšleno jako předehra ke čtyřem mužským sborům, které ovšem už nevznikly. Teprve v průběhu komponování přede hry se Liszt seznámil s básnickou meditací Francouze Lamartina nazvanou Les Préludes, která se mu zdála být vhodným programovým „podkladem“ pro rozpracovanou skladbu. Lamartine zde chápe život jako „řadu preludií budoucího neznámého zpěvu, jehož prvním slavnostním tónem je smrt“. Liszt tak v souladu s Lamartinem ve skladbě provází člověka po světě, nechává jej zakusit všechny jeho kruté nástrahy i sladké radosti. Hudba je tedy dramatická i lyrická a vyniká sytými orchestrálními barvami. Hrdinu provází leitmotiv, který poprvé zazní na začátku skladby ve smyčcích. Zdařilá zvukomalba umožňuje posluchači prožít především letní bouři v polovině skladby. Premiéra Preludií se konala v roce 1854 ve Výmaru za řízení samotného autora.

Podobně jako Ligeti se i maďarský skladatel a klavírista **Béla Bartók** (1881–1945) narodil v dnešním Rumunsku, konkrétně v městečku Nagyszentmiklós, na hranicích se Srbskem a Maďarskem. Část dětství prožil v dnes slovenské Bratislavě. A právě hudební folklór všech těchto podunajských národů zásadně zformoval jeho odborně etnografickou i kompoziční činnost. Sám sbíral lidové písně z historicky nejstarších vrstev, katalogizoval je, harmonizoval a refletoval je i v rovině teoretické. Melodická, tonální i rytmická specifika východoevropského hudeb-

ního folklóru se mu pak nezřídka stávala bohatým inspiračním zdrojem vlastní skladatelské tvorby. Originálním hudebním jazykem a novátorskými postupy realizovanými v rámci klasických forem se stal jedním z nejpozoruhodnějších autorů v dějinách hudby 20. století. Po vypuknutí druhé světové války byl však nucen emigrovat do Spojených států amerických, kde v neutěšených materiálních poměrech zemřel.

Ačkoliv napsal i operu (*Modrovousův hrad*), těžiště jeho díla tkví v hudbě instrumentální. Složil šest smyčcových kvartetů, dva houslové koncerty a z jeho orchestrálních děl se v repertoáru symfonických těles nejčastěji setkáváme s *Hudbou pro smyčce, bicí nástroje a celestu* nebo nedokončeným *Violovým koncertem* či *Koncertem pro orchestr*. Béla Bartók je rovněž autorem baletů *Dřevěný princ* a *Podivuhodný mandarín* op. 19. Druhý z nich psal v letech 1918–19 v době bouřlivých politických turbulencí, jimiž procházelo Maďarsko po skončení první světové války a s ním souvisejícím rozpadem rakousko-uherské monarchie. V tomto období se navíc Bartókovi nevyhnulo onemocnění španělskou chřipkou, jejíž pandemie tehdy zmítala Evropou. *Podivuhodný mandarín* je jednoaktová taneční pantomima podle scénáře Bartókova vrstevníka, maďarsko-židovského dramatika Melchiora Lengyela. Děj vypráví o nevěstce, která láká do svého příbytku muže, jež potom její společníci oloupí a zavraždí. Jednou přijde zvláštní cizinec, bohatý Číňan – mandarín. Toho se banditům nepodaří zabít dušením, oběšením ani probodnutím.

Mandarín zemře poté, kdy dostane to, pro co si přišel, tedy až v dívčině objetí. Erotické téma baletu nebylo oficiálním kruhům v hortyovském fašizujícím Maďarsku po chuti, a tak se skladba dlouho nehrála. Ani světová premiéra v Kolíně nad Rýnem v roce 1926 baletu nepřinesla nic dobrého – vypukl skandál a další představení Podivuhodného mandarína byla zakázána. Za života Bély Bartóka se tak z díla nadále hrála pouze orchestrální suita. Tu autor vytvořil roku 1928 a obsahuje dvě třetiny původní baletní hudby, jež je expresionisticky drsná, místy výrazně rytmizovaná a jindy zase mysticky tajemná.

Petr Ch. Kalina

Italský klavírista **Federico Colli** je mezinárodně uznávaný pro své fascinující interpretace a brilantní techniku. Podobně pozitivního ocenění se dostalo i jeho debutovému albu pro společnost Chandos Record, které vyšlo loni v květnu. „Hraje s udivující čistotou – jeho úhozy jsou ztělesněním křehkosti, hraní opakovaných not působí nesmírně snadno a dynamické extrémy jsou na špičkové úrovni,“ napsal časopis Gramophone o CD s klavírními sonátami Domenica Scarlattiho. „Colliho delikátnost... je zázračná,“ se můžeme dočíst pro změnu v deníku The Times, který nahrávku zařadil mezi „pětihvězdičkové“.

Poprvé se výrazněji prosadil po vítězstvích v salcburské Mozartově soutěži (2011) a Mezinárodní klavírní soutěži v Leedsu

(2012). Od té doby vystupuje s předními světovými orchestry včetně Mariinsky Orchestra, Petrohradské filharmonie, Accademia Nazionale di Santa Cecilia, RAI Torino, Orchestra della Toscana, Camerata Salzburg, Národního symfonického orchestru polského rozhlasu, Národní symfonie RTÉ a Orquestra Sinfônica Brasileira na místech, jako jsou Musikverein a Konzarthaus ve Vídni, Konzerthaus v Berlíně, mnichovský Herkulesaal, hamburská Laeiszhalle, pařížská Salle Cortot, amsterdamská Concertgebouw, Auditorium Parco della Musica v Římě, Rudolfinum v Praze nebo Nikkei Hall v Tokiu. Ve Velké Británii vystupoval s Philharmonia Orchestra, BBC Symphony, Royal Scottish National Orchestra, Royal Liverpool Philharmonic a Hallé Orchestra v Barbican Centre a Southbank Centre v Londýně, Royal Concert Hall v Glasgowě a Usher Hall v Edinburghu.

Spolupracoval s dirigenty, jakými jsou Valery Gergiev, Jurij Temirkanov, Vladimir Ashkenazy, Vasily Petrenko, Juraj Valčuha, Thomas Søndergård, Sakari Oramo, Alan Buribayev, Joji Hattori, Jacek Kaspszyk, Alpesh Chauhan, Sir Mark Elder a Dennis Russell Davies. Jeho koncerty přenášely: BBC Radio 3, rádio RAI a TV, Mariinsky TV, Polský rozhlas a rakouská ORF.

V probíhající sezóně absolvoval Colli debut s Deutsche Staatssphilharmonie Rheinland-Pfalz (Łukasz Borowicz) a čekají jej ještě dva s Hamburger Symphoniker (Ion Marin) a Stamford Symphony (USA), opětovně byl pozván do Chorvatska k Rijeka Philharmonic Orchestra. Se svým recitálem se poprvé předsta-

vil v newyorském Lincoln Center, dále se uvedl v Berlíně (Konzerthaus), Amsterdamu (Concertgebouw) a Soulu (Kumho Art Hall), nebo v londýnské Wigmore Hall a na Lucerne Piano Festival. Začátkem roku 2018 vystoupil v Royal Albert Hall v Londýně a v USA na festivalu Ravinia.

Federico Colli nahrává výhradně pro společnost Chandos Records, u níž vydal své první album v květnu 2018. Druhé album s díly Bacha a Busoniho transkripcemi bude následovat v roce 2019. Nahrávka z jeho vystoupení v rámci mezinárodní klavírní série v Southbank Centre z dubna 2014 (Beethoven, Skrjabin a Musorgský), produkováná společností Champs Hill Records, se setkala s velmi pozitivním ohlasem.

Narodil se v Brescii v roce 1988, studoval na konzervatoři v Miláně, Mezinárodní klavírní akademii v Imole a na Salzburg Mozarteum pod vedením Sergia Marengoniho, Konstantina Bogina, Borise Petrushanského a Pavla Gililova. V roce 2011 obdržel od starosty města Brescia „Grosso d'Argento“ jako uznání svých uměleckých úspěchů a v roce 2014 byl vybrán časopisem International Piano jako jeden ze „30 klavíristů mladších 30 let, kteří pravděpodobně ovládnou světovou scénu v příštích letech.“

Druhá cena v Dirigentské soutěži Jormy Panuly 2012 a čtvrtá cena ze soutěže Malko Conducting Competition 2015 byla potvrzením výborné práce **Risto Joosta** jak v operních domech, tak na koncertním pódiu. Jeho repertoár se pohybuje od baroka

až po nejnáročnější díla současných skladatelů. Od roku 2009 je rezidenčním dirigentem Estonské národní opery, od roku 2013 šéfdirigentem Komorního orchestru Tallinn, od sezóny 2015/16 uměleckým ředitelem MDR Leipzig Radio Choir a od roku 2016 uměleckým ředitelem Tallinn Philharmonic Society a Birgitta Festivalu. Během krátké doby dirigoval řadu mezinárodně uznávaných orchestrů: například Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, MDR Leipzig Symphony, Stuttgart Chamber Orchestra, Danish National Symphony Orchestra, Swedish Chamber Orchestra, Helsingborg Symphony, NorrlandsOperan Orchestra, Gävle Symphony, Noord Nederlands Orkest, Netherlands Chamber Orchestra, Real Orquesta Sinfonica de Sevilla, Sinfonia Finlandia Jyväskylä, Vaasa City Orchestra, Ostrobothnian Chamber Orchestra, Lithuanian Chamber Orchestra, Latvian National Symphony, Estonian National Symphony Orchestra, Tallinn Youth Orchestra, Tallinn Baroque Orchestra, Macao Orchestra a také celou řadu sborů (RIAS Kammerchor, Rundfunkchor Berlin, SWR Vokalensemble, Netherlands Chamber Choir, Swedish Radio Choir, Ars Nova Copenhagen a Estonian Philharmonic Chamber Choir.

Sezóna 2017/2018 před něj postavila nové výzvy v podobě koncertů se Slovinskou filharmonií, s Netherlands Chamber Orchestra ve slavné koncertní síni Concertgebouw v Amsterdamu, s Porto Alegre Symphony Orchestra v Brazílii, se Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu nebo s Tapiola Sinfionetta, dále

uvedení Haydnova oratoria Stvoření s MDR Radio Choir a Orchestra v Lipsku, s nimiž také pořídil nahrávku Brahmsova mistrovského kusu – Německého requiem v Gewandhausu. V Estonské národní opeře řídil Mozartovu Figarovu svatbu a poprvé také Verdiho Aidu. Kromě toho to v průběhu celé sezóny byla celá série koncertů jak v Estonsku, tak i v zahraničí (v Miláně, Turíně, Groningenu a Bruselu) u příležitosti 25. výročí Komorního orchestru Tallin.

Jeho diskografie obsahuje např. nahrávky Haydna s Komorním orchestrem Tallinn, Peetera Vähiho s Lotyšským národním symfonickým orchestrem, Arvo Pärta s Netherlands Chamber Orchestra a Chamber Choir a další nahrávky především estonské hudby.

V roce 2016 získal hudební cenu Kulturní nadace Estonska za své umělecké aktivity doma i v zahraničí a také mu v roce 2011 byl udělen titul Mladá kulturní osobnost Estonska.

Risto Joost studoval orchestrální a sborové dirigování, stejně jako zpěv na Estonské akademii hudby a později na Univerzitě múzických umění ve Vídni. V roce 2008 absolvoval na Royal College of Music ve Stockholmu magisterský program v oboru dirigování orchestru u Jormy Panuly.

OSTRAVA!!!

KRAJSKÁ HODNOTĚNÁ KOMISE
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

srdečně
vás zveme
na koncert

Colli hraje Bacha
8. 4. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

Domenico Scarlatti: Sonáty (výběr)
Johann Sebastian Bach: Chaconne d moll
Johann Sebastian Bach: Partita č. 4 D dur

Federico Colli – klavír

A portrait of Risto Joost, a man with short dark hair, wearing a dark suit jacket over a light-colored shirt. The background is a blurred, warm-toned outdoor scene. The text is overlaid on the top left of the image.

Risto
Joost
dirigent

4. 4. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy